

neka jednačenja ne vršimo *ni unutar riječi*, pa o sebi kaže »zato što pišem *sredstvo*, moj izgovor obično neće biti *sretstvo*, nego sa izvesnom pauzom i izvesnom zvučnošću dentala, *sredstvo*«, a tu je on pomiješao dvije stvari: ono, što je Baudouin de Courtenay zvao psihofonemom, i ono, što je zvao fiziofonemom. Ja ne bih rekao, da će oni, koji su dosada pisali *predsednik*, a odsada će pisati *predsjednik*, bilo šta promijeniti u svojem izgovoru, jednako kao što smo mi dosad pisali *čitati ću*, *pisati ću*, a izgovarali smo ga jednako, kao da smo pisali *čitaću*, *pišaću* (i *sad ću*, *kad ćeš*, kao da smo pisali *sāću*, *kāćeš*). Zato, njegov strah, da će oni, koji pišu *kupiti ću*, početi tako i govoriti, jednako je neopravdan, kao što bi bilo neopravdano, kada bi tko htio tumačiti, da mi u *sad ćeš*, *kad ćeš* ne vršimo nikakva jednačenja i da u običnu, neafektivnu govoru oblike *sad*, *kad*, *tad* ispred *ću*, *ćeš*, *će* izgovaramo s krajnjim *d*. Drugo je, naravno, kada se radi o afektivnom govoru i kada nam je stalo do toga, da neku riječ ili neki oblik osobito istaknemo. Tada je sve dopušteno, i *opet ćeš* (*doći*, ovako, kako Vuković hoće, odvojeno), i *dvaput ćemo* (*ovo ponoviti*, također odvojeno), i — *prevodit ćete*, pa čak i *prevoditi ćete* (odvojeno), ako je to onomu, koji govori, potrebno. No to više i nije pravopis, nego stilistika, a ona je kudikamo elastičnija i slobodnija od gramatike.

Napokon, samo još jedno da spomenem: Vuković misli, da je sastavljeni način pisanja futura prvoga »uprošćeniji«, a rastavljeni »komplikovani« i time teži, nepregledniji od sastavljenoga. Ne bih se s njime složio, ma koliko inače njegova mišljenja cijenim, no ne bih želio niti da bilo komu namećem svoje mišljenje. Najbolje, neka se čitalac sâm odluči, pa neka na tekstu prosudi, što je jednostavnije, preglednije i za shvaćanje lakše:

Mislio je: trešće i smeće da jede i da ono, što preostane, drugima prodaje — ili: *Mislio je: trest će i smjet će da jede i da ono, što preostane, drugima prodaje*.

JEZIČNA I PRAVOPISNA PITANJA O JATU (Prilog diskusiji o prijedlogu Pravopisne komisije)

Dalibor Brozović

Kako smo vidjeli u novinama i u ovogodišnjem broju »Jezika«, Pravopisna je komisija izvršila glavni dio posla i njezini se zaključci predaju svoj javnosti na razmatranje. Komisija je odlučila, da u toku rada ne saopćuje zaključaka, nego da ih objelodani, tek kad budu gotovi, kao cjelinu.¹ Sada, kad je to obavljeno, i to brzo i marljivo, dužan je svatko, tko to

¹ V. »Jezik«, g. III., str. 158. i g. IV., str. 89.

Od tri pravopisa samo Vukovićev obrazlaže pojedine ijekavske oblike i objašnjava njihovu zakonitost i proširenost u bazičnim štokavskim govorima. Kako je od spomenutih sedam riječi najviše primljeno prema Vukovićevim pravilima,¹⁰ možemo onda uzeti, da su njegova tumačenja i odlučivala. Stoga ipak ne će škoditi, ako pogledamo razloge, kojima se prof. Vuković rukovodio, iako ti kriteriji prema razgovornom jeziku i ijekavskim govorima inače i ne moraju odlučivati o jezičnim normama.

Pov(i)jest. Prihvaćen je Boranićev oblik *povijest* (pövijest), a Belić (pövjest) i Vuković (póvjest) imali su kratak jat. Ovdje je Komisija pravilno odlučila prema dosadanjoj književnoj praksi (i prema zakonitosti sustava, usp. *prîpovijest* i sl.). Ali time se Komisija ogriješila o vlastiti kriterij »proširenosti u narodnim i ijekavskim govorima« — prof. Vuković ima naime pravo, kada tvrdi, da ijekavci u većini govore *povjest* (Prav. pravila 50). Ali iako je to točno, ne bi se moglo reći, da »čujemo svugdje *póvjest*« (ibid.), u Bosni se, mislim, više čuje *pôvjest*, gdjekad čak i *pôvijest*, kako sam naučio u školi¹¹. Ovo je primjer, kako je bez dijalektoloških istraživanja nesigurno i osobno pozivanje na živi jezik (ne čuje se samo Belićev oblik *pôvjest*, koji Vuković smatra omaškom).

U(i)jekovi. Ovdje je oblik uzet prema Beliću i Vukoviću (vijèkovi), a Boranić je imao *vjèkovi*. Očito je odlučila argumentacija prof. Vukovića (o. c. 28—32). I zaista ima dosta razloga za ovo rješenje: tako je u Broz-Ivekovićevu Rječniku (s primjerima iz Vuka i Daničića), tako Daničić pretpostavlja u »Srpskim akcentima«, a Vuković ima pravo, da ima i govora, u kojima nema akcenta *bijèsovi* i slično, a ipak je *vijèkovi* (na pr. gdje gdje u ist. Bosni). Ipak mislim, da Boranićeva oblika nije trebalo odbaciti. Filoloških potvrda za *ije* nema dovoljno, da bi ovdje prevagnule nad pravopisnom praksom u Hrvatskoj (Vuk u Rječniku ne bilježi množine, Daničić u Akcentima nije siguran). Ostaje dakle vidjeti, kako je u živome govoru. Jedni štokavci imaju *bijèsovi* < *lijèkovi* (sjever, istok), drugi pak *ljèkovi* < *bjèsovi* (jug, jugozapad), a centar ima *bjèsovi*: *lijèkovi* prema *bjèsa*: *lijèka*. Iako je točno, da ima štokavaca, što govore *vijèkovi* uz *bjèsovi* (Prav. 28), ipak se ne može reći, da govore *vjèkovi* oni, što imaju *ljèkovi* (ibid. 31). Dolina Bosne ima *vjèkovi*: *lijèkovi*, u Pljevljima je »vjèkovi (i vijèkovi)«, »vjèkovima i vjekòvima«, iako je čak *rádovi*¹², a ne spominju se uopće plurali kao **ljèkovi*.¹³ Zanimljivo je, da Gramatika Brabca-Hraste-

¹⁰ Vuković: prihvaćeno 5, odbačeno 2; Belić: prihvaćeno 3, bila dubleta 3, odbačeno 1; Boranić: prih. 2, odb. 5.

¹¹ Zenica, Visoko, Sarajevo. Oblik *pôvjest* potvrđuje mi i sveuč. asistent Z. Vince za Đakovo, a čuje se i danas i zakoniti oblik *pôvijest*, slušao sam ga na pr. od Šibenčana, što mi potvrđuje sveuč. prof. M. Kravar.

¹² Srpski dijalektološki zbornik, III, str. 128.

¹³ Ibidem 120.

može, iznijeti svoje prijedloge i mišljenja, kako bi pomogao Komisiji, da priredi konačan tekst i dade ga u tisk. A dužnost je i članova Komisije da svoje zaključke obrazlože javnosti, da napišu i članke, u kojima će se raspraviti i opći teoretski pravopisni problemi, kako bi se olakšala široka izmjena mišljenja (takav je izvršni članak prof. Hamma u 3. broju o pisanju tuđih imena, ali i o bití pravopisa, o čemu možda nigdje u Evropi nema tako mutnih pojmova kao u nas, iako je još prije rata prof. Ivšić kratko i jasno objasnio jezgru stvari²).

Iz članka prof. Jonkea u 3. broju vidimo odmah, kakav je bio opseg rada u Pravopisnoj komisiji. To jest vidimo, da je za taj opseg sam naslov komisije preuzak — ona nije rješavala samo o pravopisnim, nego i o *jezičnim pitanjima*, pa i o terminologiji. Drugim riječima, odlučivalo se doduše uglavnom, *kako* će se pisati (pravopis: ds-ts, nb-mb, rastavljanje riječi, velika slova, složene riječi, interpunkcija, strana imena, futur, kratice i sl.), ali i *što* će se pisati, t. j. što valja *govoriti*, dakle jezik, a ne pravopis (jezik: h-j-v, tko-ko, ć-ćs, jat, ki-ci, ć-št, l-o, točka-tačka i sl.). Kako se dakle radi o normiranju standardnog jezika, o jednom od najbitnijih kulturnih procesa suvremene civilizacije, valja prije konačne odluke što pažljivije razmotriti sva pitanja, osobito ona jezična. Danas je razvitak i napredak jezičnog normiranja svagdje samo svijesna pomoć prirodnom procesu odabiranja, više konstatacija nego propisivanje — propisivanje je bilo moguće samo na nižem stupnju jezične civilizacije, kada su u izbor ulazile lingvističke činjenice (na pr. u Gaja).³

Čini se, da Pravopisna komisija nije dovoljno razgraničila pravopis i jezik, a onda i nisu mogle biti potpuno jasno određene njezine zadaće. Zato i rješenja potiču ozbiljna pitanja. Očito je protuslovlje, ako Komisija na pr. odredi jedinstvene nazive *tačka* i *zarež* (odbacivši *točku* i *zapetu*), a istodobno »ne dira u slobodu upotrebe dobrih i pravilnih riječi«. ⁴ Gdje je granica, i koji je kriterij za »dobre i pravilne riječi«, da li je to usvojenost, upotrebnost, vrijednost, raširenost, zakonitost podrijetla i tvorbe, ili sve to ujedno? Protuslovlje je, ako se tvrdi, da nitko nema prava nametnuti za *kazalište*, *sveučilište*, *siječanj*, *vlak* riječi *pozorište*, *univerzitet*, *januar* i *voz*⁵ (ili obratno), a istodobno se izjednačenjem gramatičkog nazivlja želi pokazati put k izjednačenju ostalih terminologija.⁶ Zar onda jednom prosvjetna ili upravna terminologija ne će ipak ukloniti bilo *sveučilište* bilo *univerzitet*?

² V. »Hrv. jezik«, g. I., str. 3.—13.

³ Zato su danas u Evropi samo Albanci prisiljeni na propisivanje, i to zbog osobitog stanja s dvjema lingvističkim individualnostima (Gege i Toske). Ali između hrvatskih i srpskih *jezičnih* standarda nema ni jedne jedine lingvističke, kategorijske razlike.

⁴ »Jezik«, god. V., str. 73.

⁵ Ibidem.

⁶ Ibidem, str. 72.

Ili, zar u željezničkoj terminologiji nije *već* gotov izbor *vlak-voz* («Zabranjena upotreba za vreme bavljenja (!?) *voza* u stanici«).

Htio bih reći samo jedno: standardizacija je u današnjem svijetu jedan od najhitnijih zahtjeva života i civilizacije, od proizvodnje do jezika. Treba dakle da se i mi njome pozabavimo, ali ne treba jezik vezati uz pravopis, jer su jezik i pravopis različite kategorije, pa traže i različite zahvate. Ovo sve ipak bijahu pojedinosti, teže je, kad se zadire u strukturalne jezične elemente pravopisnom metodologijom. Tu mislim u prvom redu na jat; ni jedno od jezičnih pitanja, o kojima je raspravljala Pravopisna komisija, nije jatu ni blizu ni frekventnošću ni funkcionalnošću. I za jat treba težiti k normiranju i bez obzira na pravopis. Ali propisujući jezične standarde pravopisnim metodama i kriterijima možemo doći i do toga, da nam propadnu čak i oni standardi, koje je već stvorila jezična praksa i civilizacijski razvitak. Do toga smo i dospjeli. Po prijedlogu Pravopisne komisije bilo bi sad još više dvostrukih oblika, a kako za jat promjena u pismu traži i promjenu izgovora, pitamo se, kakva bi zapravo bila korist od toga.

Tri dosadanja pravopisa (Boranićev, Belićev i Vukovićev⁷) imaju *pregled*. Boranić piše *prègled* (sic), a *prijegled* odbacuje (zvjezdica), Vukoviću je *prégled* obično, *prèglèd* »pokrajinski«, a *prijègled* neobično, i samo Belić ima ravnopravno *prégled* (*prèglèd*) i *prijègled*. Novi pravopis imao bi *pregled* i *prijegled*, iako je dosad baš u ijekavskim republikama vrijedilo samo prvo. Zapravo je u novi pravopis uneseno za riječi s *prē-* (ili s *prē-* i *prē-*) valjda sve, što se moglo naći u bilo kojem pravopisu. A toga nema malo. I u genitivima množine nekih imenica, koje su imale već dosta ustaljene oblike jata, provedeno je dvojako pisanje za njih sve⁸. Imamo, znači, dvije kategorije riječi s dvostrukim jatom, a to je priličan broj pojedinačnih primjera. Ali zato su neke izolirane riječi, u kojih dvostrukost i nije dosad toliko smetala baš zbog njihove izoliranosti, dobile samo jedan oblik: bili bi propisani oblici *povijest*, *vijekovi*, *riječca*, *svjestan*, *svjetlo*, *nasljeđe* i *greška*, a odbačeni *povjest*, *vjekovi*, *rječca*, *svijestan*, *svijetlo*, *naslijede* i *griješka*. Komisija se oslanjala na »proširenost u narodnim ijekavskim govorima«.⁹ Valjalo bi ozbiljno razmisliti, prije nego što odgovorimo na ova dva pitanja: tko i kako utvrđuje proširenost pojedinih oblika u narodnim ijekavskim govorima i da li je to uopće kriterij, koji nas danas može zadovoljiti, čak i da je savršeno osigurana njegova savjesna i dokumentirana primjena? (Pišem ovo, iako sam rođeni ijekavac. Mislim naime, da je važnije načelo postojanosti pravopisa, a prilično je važna i sustavnost jezičnih pojava.)

⁷ D. Boranić: Pravopis 1951; J. Vuković: Pravopisna pravila ijekavskih glasovnih oblika, 1955; A. Belić: Pravopis 1950—1952.

⁸ Pripov(i)jedaka, pop(i)jevaka i sl. («Jezik», cit. članak, str. 68.)

⁹ Ibid., str. 67.

Živkovića ima »vjčkovi i vijčkovi« (str. 48.), iako inače donosi sasvim ekavske naglaske *brákovi, rádovi, šúmovi, trákovi* i sl. (str. 47.).

R(i)ječca. Klasični hrvatskosrpski jezik ima *rijèčca* (Vuk, ARj.), taj je oblik u Boranića, a primljen je i u novi pravopis. Belić ima *rijèčca* i *rječca* (ravnopravno), Vuković *rječca*. Ovaj slučaj sličí primjeru *povijest*: prevladala je književna praksa i zakonitost tvorbe, čemu naravno ne bih prigovorio, ali Komisija je i opet postupila protiv svoga načela raširenosti — Vukovićev je naime oblik *rječca* (Belićeva dubleta) rašireniji (u Bosni se govori najčešće *rječca*, Belićeva akcenta *rječca* nisam čuo nigdje).

Sv(i)jestan. Dosad je u Boranića bio *svijestan* (Vuk: svĭjesan), u Belića *svijestan* i *svjestan* (ravnopravno), a u Vukovića *svjèstan*. Ovaj je posljednji oblik prihvaćen. Ako primimo načelo raširenosti, danas svakako više štokavaca govori ovu riječ s brzim akcentom, ali pitanje je, da li se među njima nalazi i većina ijekavaca. Ekavci sigurno govore svĕstan.¹⁴ Drugo je pak pitanje, u kojem značenju govore ijekavci svjèstan. Čini mi se, da je ovaj naglasak došao s ekavskog područja s novijim društvenim i političkim značenjem riječi (*svjèstan* radnik, borac, drug), i to još prije rata. Danas se u tom smislu uglavnom samo tako i govori. Ali u pučkom značenju »pri svijesti« kaže se u Bosni (dolina B.) na primjer: »Ma jèsi l' tĭ, žĕno, svi-jésna?« Ovaj bi dakle oblik bio primaran, dobiven organskim razvitkom, a osim toga ima za sobom i pisanu praksu.

Sv(i)jetlo. Nekoliko sam se puta čudio slušajući, gdje jedan tvrdi, da »svi govore« *svjĕtlo*, a drugi to isto tvrdi za *svijĕtlo*. Imali smo i na stranicama »Jezika« vrlo poučan primjer za to. A. Nametak tvrdio je, da u Bosni i Hercegovini nikad nije čuo *svijetlo*, iako joj je obišao »barem četiri petine«, pa da se i u samoj štokavskoj Toskani, stolačkom kotaru, govori samo *svjĕtlo*.¹⁵ Dva broja poslije dokazao je A. Peco, da se i u jednom dijelu samog stolačkog kotara govori *svijetlo*, a iznio je potvrde za taj oblik iz raznih hercegovačkih govora, iz crnogorske Hercegovine, pa čak i ijekavske Srbije.¹⁶ Ja imam potvrde za uzlazni akcent iz Bosne, Crne Gore i Dalmacije.¹⁷ Oblik *svijetlo* nije dakle tako rijedak, i ne može se nešto, što je zabilježeno u Bosni, Dalmaciji, Hercegovini, Crnoj Gori i Srbiji, označiti »pokrajinskim« izgovorom, kako je to učinjeno u Belićevu i Vukovićevu pravopisu, koji propisuju *svjĕtlo*, a tako je i Komisija prihvatila.

Primjer *svijetlo* sličan je primjeru *svijestan*. Rekao bih, da je *svijetlo* rezultat organskog razvoja, a *svjetlo* plod analogije (: svjĕtlōst). Drugim riječima, oni, što govore *svjĕtlo*, dobili su tu riječ knjiškim putem. Stoga

¹⁴ Tako Ristić-Kangrga, u Belića ekavski samo tako, a ijek. dubleta.

¹⁵ »Jezik«, g. IV., str. 81./82.

¹⁶ Ibid., str. 155./156.

¹⁷ U Kreševu *sviĕtlo*, u Banjanima (C. Gora) *svijĕtlo* (podatak od sveuč. prof. Jevte Milovića), oblik *svĭtlo* iz zadarskog, imotskog i sinjskog kotara.

je naravno, što prof. Vuković sumnja, govore li ekavci ovu riječ.¹⁸ Ali iako izgovor *svijětlo* nije »pokrajinski«, iako taj oblik iz Boranićeva Pravopisa ima dugu književnu tradiciju, ipak bismo mogli uzeti u obzir još dvoje: prilika za semantičku deferencijaciju *imenica: pridjev* i znatna upotreba oblika *svjětlo* u novijoj književnosti, kao i ekavski ortoepski standard *světlo*. Zato se dosadašnje teritorijalno dvojstvo *svijětlo: svjětlo* moglo pretvoriti u dubletu, t. j. mogla mu se dati usporedna vrijednost za cijelo područje, ali nije trebalo odbacivati oblika *svijětlo*.

Nasl(i)jede. Klasični je oblik naslijede (ARj., Daničić u Starom zavjetu, v. Broz-Ivekovićev Rj.), a tako je bilo po Boranićevu Pravopisu. U Belića je *náslijede* i *násljēde* (ek. *náslēde*), u Vukovića *násljēde*. Vukovićev je oblik jedini s kratkim *e*, a baš je on prihvaćen. U »Pravopisnim pravilima« prof. Vuković veli, da nije dobro, što je u Belića dužina na *je* (str. 56.), da se riječ čuje »jedino« s akcentom *násljēde* (55), i dvaput ponavlja, da »duga zamjena »jat-a« sasvim neobično zvuči iza dugog uzlaznog akcenta« (55). Ne bih htio reći, da se *jedino* govori *náslijede*, ali slobodno smijem napisati, da sâm nisam nikada uspio čuti *násljēde*. Mogu dodati, da sam u Bosni čak i Daničićeve oblike *záčēlje*, *náličje*, *náručje*, *príčēšće* i sl. (Srp. akcenti) čuo samo s *ē*, a tako je zabilježeno i u Srbiji¹⁹ (i u Daničića je uz *násēlje* u drugom tipu *násēlje*, za što nema razloga). Zato onda uz Daničićevo *násēlje*, *prijěstōlje*, *ráskršće* ne će biti »sasvim neobično« ni *náslijede*. Neobično je samo, što je Komisija donijela odluku da se propiše *násljēde*.

Gr(ij)eska. U ovom bih se posljednjem primjeru složio s Komisijom u napuštanju Boranićeva oblika *griješka*, ali kako je to i Vukov oblik, i kako je dugo bio normom, ne bismo ga mogli jednostavno odbaciti. Bolje ga je bilo oglasiti za arhaizam uz Belićev i Vukovićev oblik *greška*, pa bi već sam *postepeno* izašao iz upotrebe. Takav postupak bolje pristaje prirodi pravopisâ. Što se tiče govorâ, nemam sigurnih potvrda za *griješka*, slušao sam uglavnom *greška* ili *grješka*, ali nisam siguran, da sama ta riječ nije knjiška. Nisam čak uvjeren, da oblik *grīješka* nije možda na početku i bio kakva Vukova *griješka*.

Napisao sam ove retke, kako bih pokazao, da je načelo raširenosti u narodnim govorima prilično nesiguran kriterij za pravopisno odabiranje, osobito kad nema dovoljno dijalektoloških podataka i kad se moramo oslanjati samo na pamćenje i vlastiti jezični osjećaj. Pisao sam prema onome, što je poznato iz članka prof. Jonkea, koji smatram samo izvorom podataka i nipošto osobnim mišljenjem pisca. A kao svoj prilog diskusiji predložio bih za ortoepske i ortografske standarde »pövijest, vjèkovi (vijèkovi), rijèčca, svijestan (eventualno i svjèstan za jedno značenje), svijětlo i svjětlo,

¹⁸ Prav. pravila 37.

¹⁹ M. S. Moskovljević: Akc. sistem pocerskog govora, Beograd 1928., str. 28.

náslijede i grěška (arh. grijěška)«. Ako je tu koja dubleta (ravnopravno samo jedna), ima ih manje nego u dosadanjem Belićevu Pravopisu, mogu dobro poslužiti za jedan duži prelazni period i sve su izolirane riječi, a Komisija je predložila usporednost u dvjema cijelim kategorijama.

O S V R T I

GODIŠNJA SKUPŠTINA HRVATSKOGA FILOLOŠKOG DRUŠTVA

Godišnja skupština Hrvatskoga filološkog društva, održana 3. veljače 1957. u velikoj predavaonici Filozofskog fakulteta u Zagrebu, bila je dobro posjećena. Kao delegati srodnih filoloških društava bili su prisutni prof. Breberina iz Sarajeva i prof. Barbalic iz Ljubljane. Iz Beograda je stigao brzojavni pozdrav skupštini. U radu skupštine uz članove iz Zagreba sudjelovali su i predstavnici podružnica iz pokrajine.

Nakon uvodnih riječi predsjednika prof. Torbarine, koji je vodio skupštinu, tajnik prof. Škreb podnio je iscrpan izvještaj o radu Društva u protekloj godini. Skupština je s odobravanjem primila taj izvještaj i na prijedlog prof. Deanovića zaključila, da se zbog svoje sadržajnosti i konciznosti objavi u *Jeziku*. Zato se ovdje iznose najbitniji dijelovi tog izvještaja.

»Već od početka rada HFD svake godine kao tajnik podnosim izvještaj o radu našeg društva. I sâm sam uočio, da je u našem radu jedne godine bilo više uspjeha, a druge manje i da su se neizvršeni zadaci katkada provlačili kroz više izvještaja. No upravni odbor nije nikada puštao iz vida svoje glavne zadatke, pa je rad našeg društva nekom tihom upornošću postizao sve očividnije rezultate. Iz toga možemo zaključiti dvoje: jedno, da djelovanje HFD doista odgovara kulturnoj potrebi zajednice, u kojoj razvija svoju djelatnost, i drugo, da je opravdana nada, da će HFD ostvariti i druge svoje ciljeve.

Treba odmah istaći, da se napredak, koji je HFD postiglo u svome radu, ne bi mogao ni zamisliti bez obilate materijalne pomoći i moralne podrške, koju su upravnom odboru pružali Savjet za nauku i kulturu i Savjet za prosvjetu NR Hrvatske. Mogu izvijestiti godišnju skupštinu, ne samo da je potpuno osigurano redovito izlaženje našeg časopisa *Jezik* uz dosadašnju nisku cijenu, nego i da su već u štampi još dva naša časopisa.

Stručni filološki časopis, koji se radio tako dugo, izaći će iz štampe u najskorije vrijeme pod nazivom *Filologija*. Izdavat će ga u suradnji Odjel za filologiju Jugoslavenske akademije i naše društvo.

Da će doskora biti objavljen i treći časopis HFD, na to prije godinu dana nitko nije ni pomišljao. U proljeće 1956., u redakciji Sekcije za teoriju književnosti HFD, izašao je Almanah literarno-teoretskih problema kao *Pogledi 1955*. Jedan od najrevnijih, a i najskromnijih suradnika te sekcije i svakog pothvata, koji je imao za cilj, da se razvije i popularizira naučno pristupanje poeziji — naš tajnik II. A. Flaker, iznio je tada misao, da bismo započeti rad najbolje mogli nastaviti pokretanjem stalnog časopisa, za koji je on sam predložio naziv *Umjetnost riječi*. Danas je, eto, prvi broj te publikacije već u štampi. Hrvatsko filološko društvo imać će doskora tri filološka časopisa: jedan strogo naučan i druga dva, koji su, ne napuštajući načelo naučnosti, namijenjeni širem krugu čitalaca, ljubitelja jezične i književne kulture.

Iznijet ću o njima više podataka. *Jezik*, časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika, izlazio je redovito i u god. 1956. Svaki je broj stajao 40 Din, a godišnja pretplata 180 Din. Kako su troškovi izdavanja znatno porasli, došlo je do deficita, no taj je pokriven subvencijom Savjeta za nauku i kulturu NR Hrvatske od 600.000 Din. Osim toga Franjo Petričević iz Splita poslao je za *Jezik* 20.000 Din, a dr. Milovan Zoričić 9.000 Din. Ta se naša publikacija izdaje u 3.500 primjeraka, a ima 3.200 pretplatnika, pa se postavlja pitanje, ne bi li nakladu trebalo povisiti na 4.000 primjeraka. Glavni je i odgovorni urednik prof. Jonke, a uza nj su članovi redakcije prof. Hraste i prof. Hamm. *Jezik* se danas šalje u zamjenu za 18 časopisa i publikacija. Uz one, koji su spomenuti u lanjskom tajničkom izvještaju, dobivamo još šest jugoslavenskih, jedan švedski, jedan sovjetski i dva poljska stručna časopisa.